

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного управління,
професору
Драгомирецькій Н.М.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

професора кафедри публічного управління, адміністрування та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», доктора наук з державного управління, професора Лахижі Миколи Івановича на дисертацію Рокунець-Сорочан Оксани Миколаївни «Вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами

Актуальність теми «Вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я» зумовлена низкою сучасних суспільно-політичних, соціально-економічних та медико-санітарних викликів, основними з яких можна назвати: системні трансформації у сфері охорони здоров'я, ефективність яких значною мірою залежить від партнерства державних органів з громадськістю, професійними об'єднаннями та пацієнтськими організаціями; проблеми, пов'язані з впливом війни та післявоєнним відновленням, які вимагають нових форматів співпраці держави, місцевого самоврядування, волонтерських та благодійних організацій; низький рівень довіри громадян до державних інституцій, що вимагає формування

суспільної підтримки та легітимізації державної політики; впровадження міжнародних стандартів та зобов'язань, а також – кращих практик ВООЗ, ЄС та інших міжнародних організацій, де принципи державно-громадського партнерства є ключовими для забезпечення доступності та якості медичних послуг; зростання ролі цифрових технологій та громадського моніторингу, які відкривають нові можливості для залучення громадськості до формування та контролю реалізації державної політики; необхідність у підвищенні ефективності використання ресурсів тощо. Удосконалення державно-громадської взаємодії в охороні здоров'я є критично важливим для забезпечення стійкості медичної системи в умовах криз; підвищення якості та доступності медичних послуг; формування громадської підтримки реформ; інтеграції України в європейський та світовий медичний простір. Залишаються розходження у офіційних та громадських оцінках результативності реформи системи охорони здоров'я.

Тому ефективне впровадження державної політики у цій сфері потребує прозорого діалогу та партнерства між органами влади, медичною спільнотою, інститутами громадянського суспільства та пацієнтськими організаціями. Це дозволяє не лише узгоджувати стратегічні пріоритети, а й забезпечувати громадський контроль, підвищувати довіру до рішень влади та формувати суспільну підтримку реформ.

Крім того, обґрунтовуючи актуальність теми, О.М. Рокунець-Сорочан вказує на необхідність «вироблення нового концептуального підходу щодо вдосконалення державно-громадської взаємодії в процесі реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я, враховуючи сучасні глобальні виклики, завдання держави щодо утвердження як демократичної та умови воєнного стану та повоєнного відновлення» (с. 22 дис.).

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська політехніка» за темою: «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (ДР 01122U002247) і є поглибленням напрацювань наукової школи

державно-громадської взаємодії, яка сформувалася з початку 2000-х років (Н.М. Драгомирецька, І.В. Матвєєнко, І.В. Чаплай та інші).

Отже, тема наукового дослідження є актуальною, що аргументовано доведено автором у вступі і підтверджено довідками про впровадження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Об'єктом дослідження є державно-громадська взаємодія в сфері охорони здоров'я як явище та процес.

Предметом дослідження є вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я.

Поставлені авторкою завдання дисертаційного дослідження відповідають його меті: вироблення концептуальних засад державно-громадської взаємодії при розробці і реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я, що передбачає зміну поглядів суб'єктів публічного управління та адміністрування на форми, види, методи та принципи державно-громадської взаємодії з урахуванням реалій сучасності.

Дисертаційна робота побудована на основі аналізу широкого документів та наукових матеріалів – їх список становить 239 назв, з них 124 - іноземні джерела, що виправдано завданнями дослідження. Емпіричною базою дослідження є нормативно-правові акти України, звітно-аналітичні матеріали та дослідження, інформаційні матеріали.

Переконливою є авторська характеристика використаних методів дослідження (с.24-25 дис.). Використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження (аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація, аналогії, дедукції та індукції, прогностичний метод тощо).

Оформлення дисертації виконано згідно з чинними вимогами та загалом не викликає зауважень. Робота написана науковим стилем, відповідає існуючим стандартам, у тексті роботи зроблені необхідні посилання на цитовані джерела.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Авторка прагне поєднати

теоретичний аналіз з практикою, що дозволяє стверджувати про чітку практичну спрямованість дослідження.

У першому розділі здійснено класифікацію поняття «взаємодія» за видами, кількістю учасників, формами, спрямованістю, функціонуванням та реалізацією. Авторка показує вміння працювати з літературою, представляючи різні точки зору та наукові підходи. Систематизовано мету взаємодії в публічному управлінні та адмініструванні та виокремлено його особливості у сфері охорони здоров'я. На основі аналізу джерел надано авторське визначення державно-громадянської взаємодії в сфері охорони здоров'я як суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка обумовлена взаємовпливами й партнерством між суб'єктами публічного управління та адміністрування і громадянським суспільством, а також окремими громадянами з розвитку сфери і системи охорони здоров'я як пацієнторієнтованих, та забезпечення доступності, рівності, якості медичних і немедичних послуг та медичної допомоги.

У другому розділі показано наукові підходи щодо державної політики в сфері охорони здоров'я для побудови державно-громадської взаємодії. Авторка намагається показати особливості державної політики в сфері охорони здоров'я та показати її методи. Проведено аналіз нормативно-правових актів України, узагальнено принципи державно-громадської взаємодії при реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я тощо.

Третій розділ присвячений аналізу зарубіжного досвіду взаємодії держави та громадськості у сфері охорони здоров'я та виробленню пропозицій щодо напрямів вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики у зарубіжних країнах. Пропозиції конкретизовано з урахуванням досвіду країн Європи, Азії, Америки та Африки.

Висновки за розділами та загальні висновки відповідають змісту дослідження. Помітними є теоретична підготовка та практичний досвід авторки.

Аналіз змісту дисертаційної роботи і наукових публікацій О.М. Рокунець-Сорочан дають змогу зробити висновок про те, що основні наукові положення,

висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до дисертаційних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів

Достовірність положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації, не викликає сумнівів з огляду на комплексне та результативне використання дисертантом наукової методології. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані авторкою особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Зокрема, можна погодитися з авторкою щодо віднесення до категорії «вперше»: проведення комплексного дослідження теоретико-методологічних і практично-прикладних основ формування державно-громадської взаємодії при реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я та запропонування нового вирішення наукової проблеми щодо ролі органів державної влади у сприянні розвитку державно-громадської взаємодії в сфері охорони здоров'я для реалізації відповідної державної політики з врахуванням сучасних тенденцій до міжгалузевості та міжсекторальності політики з охорони здоров'я. Авторкою запропоновано новий концептуальний погляд стосовно мети, принципів, видів, форм, методів державно-громадської взаємодії при реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я та шляхів її вдосконалення з урахуванням сучасних глобальних тенденцій, зарубіжного та вітчизняного досвіду

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом формулювання авторського визначення основних понять, зокрема, взаємодії в публічному управлінні та адмініструванні як спеціальної діяльності суб'єктів публічного управління та адміністрування, яка ґрунтується на принципах демократичності, відкритості, прозорості, відповідальності держави і громадськості та спрямована на побудову партнерських стосунків держави і громадянського суспільства для вироблення і реалізації державної політики у всіх сферах життєдіяльності суспільства (вирішення суспільних, соціальних, правових, економічних й інших питань).

Удосконалено підходи до систематизації основних характеристик поняття «взаємодія» та до розуміння взаємодії за видами, формами, кількістю учасників, спрямованістю, функціонуванням, реалізацією.

Дістали подальшого розвитку теоретичні аспекти діяльності органів державної влади та їх сприяння розвитку державно-громадської взаємодії, що конкретизовано авторкою (с. 27-28 дис.).

О.М. Рокунець-Сорочан аргументовано обґрунтовує відмінність своїх підходів від досі існуючих. Крім того, варто було б назвати увагу авторки до зарубіжного досвіду та вироблення пропозицій щодо його використання в Україні, що стало можливим завдяки широкому використанню зарубіжних джерел. Слід відзначити також увагу авторки до самоврядності в медицині та передачі певних повноважень лікарським професійним організаціям.

Дисертаційне дослідження О.М. Рокунець-Сорочан має як теоретичне, так і практичне значення, що підтверджено довідками про впровадження Березівської районної ради, Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України», Гніванської міської ради Вінницького району Вінницької області, Департаменту охорони здоров'я Одеської обласної державної адміністрації

Отже, проведена експертиза дисертації дозволяє зробити висновок про те, що винесені на захист положення мають новизну як у теоретико-науковій, так і у прикладній сфері публічного управління та адміністрування.

Ураховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тема дисертаційного дослідження О.М. Рокунець-Сорочан «Вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я», є актуальною та відповідає наявним вимогам

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

О.М. Рокунець-Сорочан у висновках до розділів представила достатньо ґрунтовну інформацію про висвітлення відповідних питань у своїх публікаціях, що полегшує комплексне сприйняття теми дисертаційного дослідження.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 10 наукових працях, у тому числі: у 4 статтях у наукових фахових виданнях та 6 публікаціях у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів. В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист. Варто відзначити широту географії публікацій: Дніпро, Житомир, Київ, Львів, Одеса.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) і надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій і основних положень дисертацій.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому відзначаючи високий науковий рівень, практичну спрямованість та інші позитивні сторони поданої до захисту дисертації, водночас варто вказати на окремі положення дисертаційної роботи, що мають дискусійний характер та спонукають висловити деякі зауваження та побажання.

1. Позитивно оцінюючи авторське прагнення до вироблення пропозицій щодо удосконалення державно-громадської взаємодії в Україні на основі іноземного досвіду, що особливо помітно з розділу III, варто зауважити, що актуальність дослідження можна було б посилити за рахунок звернення до аналізу впливу війни та специфіки державно-громадянської взаємодії питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану і відбудови. Зокрема, важливою практичною проблемою є комунікативна політика та практика Міністерства у справах ветеранів та його структур на регіональному рівні, взаємодія державних медичних структур з ветеранськими організаціями тощо. Повчальним є волонтерський рух

під час війни – забезпечення лікарень медикаментами та обладнанням тощо. Такий підхід варто було б зафіксувати у плані та завданнях дослідження.

Доцільним видається також поглиблення аналізу впливу диджиталізації на державу, суспільство та медичні установи, що вимагає нових підходів до забезпечення взаємодії. Доцільно було б показати взаємодію МОЗ і недержавних організацій у впровадженні електронної системи охорони здоров'я eHealth.

2. У розділі II авторка робить перелік нормативно-правових актів, а у висновках до розділу пише «Аналіз нормативно-правових актів України продемонстрував, що про державно-громадську взаємодію з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я йдеться у наступних документах» - і робить їх перелік. На наш погляд, доцільно було зробити порівняльний аналіз та показати напрями удосконалення цих нормативно-правових актів з точки зору регламентування взаємодії держави та громадськості у сфері охорони здоров'я.

3. Намагаючись узагальнити наявні теоретичні підходи, авторка пише: «Концептуальні погляди на проблематику державно-громадської взаємодії як в українській, так і в зарубіжній науці різнобічні. Відсутні чітко оформлені, визнані всіма концепції або теорії. У самому визначенні взаємодії (як міжгалузевої науково-прикладної категорії) відсутнє чітке розуміння сутності взаємодії, її форм, методів, принципів. Різняться погляди на формування державної політики в сфері охорони здоров'я і визначення її сутності». Відсутність єдиного визначення дефініції «взаємодія» як в зарубіжній, так і в українській науці авторка констатує і у висновках до першого розділу (с. 95). На нашу думку, різноманітність наукових підходів та концепцій у науці є нормальним явищем, що дозволяє бачити проблему з різних точок зору. Переконавання у безумовній правильності однієї концепції відкидає необхідність наукових дискусій і знижує цінність попередніх наукових досліджень.

4. На наш погляд, для читача було б дуже важливо бачити графічні ілюстрації положень дисертації. Зокрема, доцільно було б зобразити графічно авторські узагальнення та пропозиції, наприклад: розроблену авторкою класифікацію категорії «взаємодія» (с. 48-49); аналіз видів партнерства у сфері охорони здоров'я (с. 92-94 дис.); класифікацію ключових показників ефективності (KPI) державно-громадської взаємодії; цілісний алгоритм взаємодії з донорами, який відображає логіку процесів, визначає процедури залучення, координації, впровадження та моніторингу донорських ініціатив тощо. На жаль, автор обмежується лише одним рисунком (с. 224 дис.).

Висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний та рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки та значущості дисертаційної роботи, яка в межах визначеної мети та завдань є цілісним дослідженням актуальної теми.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Рокунець-Сорочан Оксани Миколаївни «Вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я», є самостійним та завершеним науковим дослідженням, містить наукові результати, що в сукупності вирішують актуальне наукове завдання, її зміст відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційна робота О.М. Рокунець-Сорочан «Вдосконалення державно-громадської взаємодії з питань реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я» характеризується новизною одержаних результатів та висновків, має теоретичну і практичну цінність, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та вимогам

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка, Рокунець-Сорочан Оксана Миколаївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління,
адміністрування та права Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

М.І. Лахижа